

УДК 339.9

М.С. ПАНТЕЛЄЄВ**ВИДИ І ФУНКЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Проведено аналіз сучасних видів і методів здійснення міжнародної економічної діяльності, що дозволить уточнити та поглибити сутність міжнародного підприємництва і скласти класифікацію функцій його здійснення. Розглянуто останні дослідження провідних науковців щодо визначення поняття міжнародного підприємництва, запропоновано визначення міжнародного підприємництва, як сукупності певних угод, за допомогою яких переміщують товари, послуги та ресурси через державні кордони на міжнародному рівні. Встановлено, що кожне міжнародне підприємство, яке приймає участь у міжнародній підприємницькій діяльності, відноситься до певної правової форми і діє відповідно до норм цивільного і торгового права своєї держави.

Ключові слова: міжнародне підприємництво, бізнес, міжнародні економічні відносини, підприємство, суб'єкти господарювання

М.С. ПАНТЕЛЕЕВ**ВИДЫ И ФУНКЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ И МЕЖДУНАРОДНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА**

Проведен анализ современных видов и методов осуществления международной экономической деятельности, что позволило уточнить и углубить сущность международного предпринимательства и составить классификацию функций его осуществления. Рассмотрены последние исследования ведущих ученых относительно определения понятия международного предпринимательства, предложено определение международного предпринимательства, как совокупности определенных соглашений, с помощью которых перемещают товары, услуги и ресурсы через государственные границы на международном уровне. Установлено, что каждое международное предприятие, которое принимает участие в международной предпринимательской деятельности, относится к определенной правовой форме и действует в соответствии с нормами гражданского и торгового права своего государства.

Ключевые слова: международное предпринимательство, бизнес, международные экономические отношения, предприятие, субъекты хозяйствования

M. PANTELIEIEV**TYPES AND FUNCTIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS AND INTERNATIONAL BUSINESS**

The analysis of modern types and methods of international economic activity is carried out. This allowed to clarify and deepen the essence of international entrepreneurship, made it possible to classify the functions of implementing international entrepreneurship. The last researches of leading scientists on definition of the concept of international business are considered. The definition of international entrepreneurship as a set of definite agreements with which to move goods, services and resources across national borders at the international level is proposed. It has been established that every international enterprise that participates in international business activities is part of a certain legal form and acts in accordance with the norms of civil and commercial law of its state.

Key words: international business, business, international economic relations, enterprise, business entities

Вступ. Не можливо знайти державу, яка змогла б використовувати лише власні ресурси у сучасних умовах зовнішнього середовища, тому що в умовах глобалізації спостерігається збільшення економічних взаємозв'язків між державами усього світу. Нашій державі потрібно приймати участь у зовнішньоекономічних відносинах для успішного функціонування національного господарства, тому що це дозволяє успішно функціонувати і розширяти міжнародне підприємництво та міжнародні економічні відносини. Після визначення характеру взаємозв'язків та цільового ринку співпраці постає питання вибору форми здійснення міжнародних відносин та відповідних вигід для розвитку як самого підприємництва, так і національного господарства в цілому. Необхідно вибрати форму та спосіб здійснення міжнародних відносин, тому що від цього залежать можливості та види діяльності підприємництва. Тому потрібно, перш за все визначити види і функції міжнародних економічних відносин та міжнародного підприємництва.

На початковому етапі планування такої діяльності підприємство прораховує можливості виходу на певні ринки купівлі та продажу товарів (послуг), при здійсненні міжнародної діяльності бере

до уваги ефективність від такої діяльності, а задля розвитку масштабів самого підприємництва в подальшому впроваджує складніші форми співпраці на світовому ринку.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз останніх джерел досліджень науковців показав наявність різноманітних видів і форм міжнародних економічних відносин та міжнародного підприємництва. Саме тому, метою статті є огляд та аналіз сучасних видів і методів здійснення міжнародної економічної діяльності, що дозволить уточнити та поглибити сутність міжнародного підприємництва та скласти класифікацію функцій його здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. За останні роки багато вітчизняних і зарубіжних вчених-науковців розглядали питання міжнародних економічних відносин, проблеми, закони, види і функції міжнародного підприємництва.

Велику увагу даному питанню приділили такі вчені, як О. М. Сазонець та О. І. Качан, які вважають,

що міжнародний бізнес – це форма підприємництва, яка передбачає здійснення ділових операцій з кількома партнерами за межами країни з метою отримання більшого прибутку або забезпечення соціального ефекту за рахунок конкурентних можливостей і переваг [9, с. 84].

В. Ф. Савченко виділяє таке поняття, як міжнародне підприємництво, що передбачає сукупність угод, які укладають та виконують через національні кордони і які пов'язані з переміщенням ресурсів, товарів та послуг у міжнародному масштабі [8].

Але ми не можемо розглядати поняття міжнародного бізнесу, міжнародного підприємництва не розуміючи поняття «підприємство» і «підприємництво» взагалі.

Аналіз економічної літератури [6; 10] вказує на те, що сутність підприємництва серед українських учених прийнято визначати як:

- діяльність, спрямовану на отримання прибутку;
- ініціативну, самостійну, систематичну, на власний ризик діяльність підприємців із виробництва товарів і послуг, результатом якої є прибуток;
- процес організації та здійснення діяльності в умовах ринку.

У той же час, розгляд підприємництва як певного продукту ринкового господарства дає змогу стверджувати, що безпосередній розвиток ринкового господарства є основою для змін у підприємстві, його організаційних формах і функціях, масштабах і сферах застосування. Таким чином, сутність і зміст поняття «підприємництво» пов'язане з процесом розвитку явищ в економіці та економічних теоріях, які їх відображають.

Ряд українських вчених поняття підприємництва та міжнародне підприємство ототожнюють з терміном бізнес або міжнародний бізнес. Вони вважають, що бізнес використовує для

своїєї діяльності порушення ринкової рівноваги, яка викликана діяльністю підприємства. Підприємництво в цьому випадку, на їх погляд, відрізняється від бізнесу тільки однією властивістю – новаторством, новаторами та креативним мисленням, яке призводить до порушення ринкової рівноваги.

Існують певні причини участі суб'єктів господарської діяльності у міжнародному підприємстві, до яких належать [1]: пільговий режим інвестування в іншій країні; підвищення престижу компанії за рахунок набуття статусу міжнародної; збільшення обсягів продажу та відповідно отримання додаткових прибутків; можливість знизити витрати за рахунок доступу до дешевших робочої сили і сировини; продовження циклу існування товару за допомогою виходу на закордонні ринки; обмеження антимонопольним законодавством зростання компаній у певній країні; використання досвіду, ділових зв'язків і кооперації партнерів; об'єднання фінансових зусиль з метою здійснення наукових досліджень та впровадження їх результатів у виробництво.

Викладення основного матеріалу дослідження. Не можна розглядати міжнародне підприємство і не розглянути поняття суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності.

До суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності можна віднести учасників підприємницької діяльності, які повинні ефективно працювати для того, щоб реалізувати власні бізнес інтереси.

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3] визначено основні суб'єкти міжнародної діяльності та принципи зовнішньоекономічної діяльності, якими вони керуються (табл.1).

Таблиця 1 – Суб'єкти міжнародної діяльності [3]

Суб'єкти міжнародної діяльності	Визначення
фізичні особи	громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України
юридичні особи	зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультативні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності
об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб	які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність
структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності	які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України
спільні підприємства	за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України
інші суб'єкти господарської діяльності	передбачені законами України

Кожне міжнародне підприємство, яке приймає участь у міжнародній підприємницькій діяльності, відноситься до певної правової форми і діє відповідно до норм цивільного і торгового права своєї держави.

Знання цих правових ситуацій, в яких може опинитися організація, яка приймає участь у міжнародних відносинах, дає відповіді на наступні питання: хто і в якому обсязі несе відповідальність за зобов'язаннями фірми; хто оплачує борги фірми у разі її банкрутства; хто має право укладати контракти від імені фірми; в чісму веденні знаходиться вирішення питань, пов'язаних з підписанням міжнародного контракту. Правова форма визначає відповідальність і правомочність пайовиків фірми, форми звітності, порядок оподаткування отриманого прибутку і ряд інших аспектів, знання яких необхідно при встановленні ділових відносин партнерів [12].

Відповідно до норм цивільного і торгового права окремих держав правові норми фірм відрізняються і мають свої особливості, специфічні для кожної країни.

Види зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють в Україні суб'єкти цієї діяльності визначено ст. 4 Закону України [1]:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;

- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, експортних, страхових, консультаційних, маркетингових, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристичних та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;

- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;

- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;

- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;

- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських

операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;

- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності;

- аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;

- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;

- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній сплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;

- інші види діяльності, незаборонені прямо і у виключній формі законами України.

Існує основна мета регулювання міжнародного підприємництва також як і міжнародних економічних відносин, здійснюване переважно через належну організацію зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання [1]:

- 1) стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, зовнішньоекономічних зв'язків міжнародних суб'єктів підприємницької діяльності;

- 2) створення сприятливих умов для інтеграції економіки України в систему світового поділу праці та її максимально можливе наближення до ринкових структур розвинутих країн, оскільки наша структура має певні недоліки, які заважають нашої державі займати певні позиції на світовому ринку;

- 3) здійснення захисту економічних інтересів України в цілому і конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності зокрема;

- 4) надання однакових можливостей для ефективного господарювання всім суб'єктам підприємницької діяльності, а не окремим елементам бізнесу, який приймає участь у міжнародних відносинах.

Можна виділити особливі елементи у системі регулювання міжнародними економічними відносинами в нашої державі.

Елементи системи регулювання міжнародної підприємницької діяльності на державному рівні можна зобразити у вигляді схеми на рисунку 1.

Зазначимо, що необхідність переходу економіки України, і у тому числі суб'єктів підприємницької діяльності на інноваційний шлях розвитку [7, 11], що базується на науково-технічному прогресі, стає усе більш очевидною.

Однак далеко не всі інновації економічно обґрунтовані, а тільки ті, які дають економічний ефект достатньої величини, відповідаючи при цьому соціальним і екологічним вимогам сьогодення.

Найбільші можливості підвищення ефективності відтворення на всіх його рівнях залежать від раціонального поєднання всіх його факторів, насамперед, науково-технічних інновацій, причому результат цього з'єднання ухвалює вид синергетичного ефекту [5, 13].

Існують особливі функції регулювання міжнародної підприємницької діяльності, які практично здійснюють державні органи законодавчої та виконавчої влади.

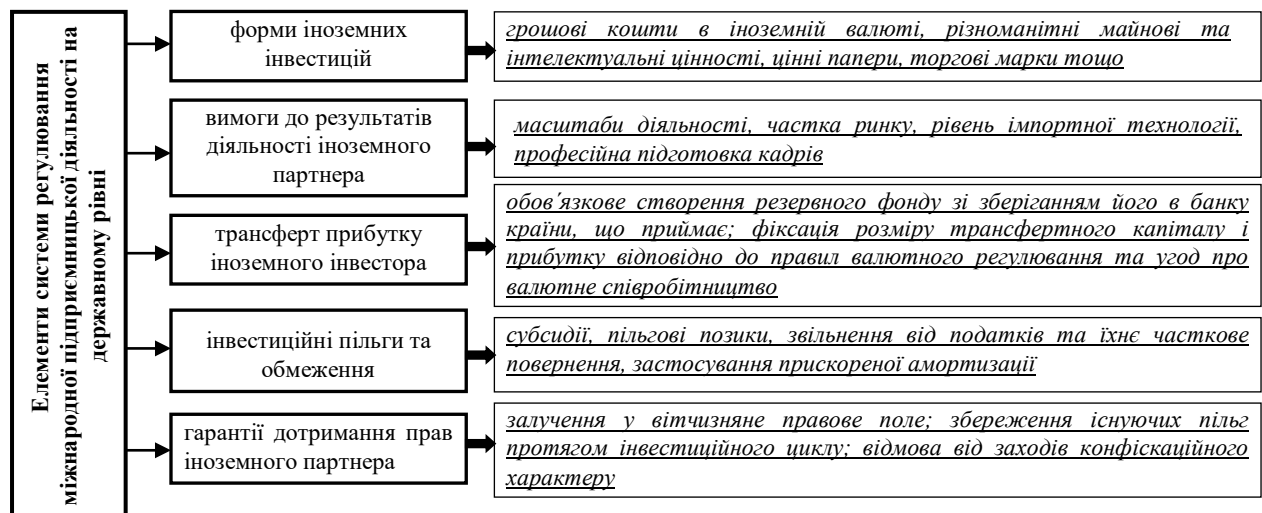

Рис. 1 – Елементи системи регулювання міжнародної підприємницької діяльності на державному рівні

На теперішній час в умовах змінності виконує певні функції [2], які ми можемо зовнішнього середовища міжнародне класифікувати і занести у таблицю 2.

Таблиця 2 – Класифікація функцій міжнародного підприємництва

Функція	Опис функції	Примітка
загально-економічна функція	зумовлена роллю підприємницьких організацій як суб'єктів світового ринку. Підприємницька діяльність спрямована на виробництво товарів і їх доведення до конкретних споживачів, що і зумовлює цю функцію	Міжнародна підприємницька діяльність здійснюється під впливом всієї системи економічних законів світової економіки. Розвиток міжнародного підприємництва є певною умовою економічного зростання, збільшення обсягів ВВП і ВВП, що також є проявом загальноекономічного характеру функції
ресурсна функція	Розвиток підприємництва передбачає ефективне використання ресурсів, під якими розуміються всі матеріальні та нематеріальні умови і фактори виробництва	Найбільшого успіху в сучасних умовах домагається підприємець, що генерує науково-технічні ідеї, що використовує висококваліфіковану робочу силу і ефективно споживає ресурси
творчо-пошукова функція	не тільки використання нових ідей, але і вироблення нових засобів і чинників для досягнення поставлених цілей	
організаторська функція	проявляється в ухваленні рішення про організацію власної справи, про його диверсифікації, тобто про створення нового суб'єкта господарювання на світовому ринку	
соціальна функція	проявляється в наданні кожному дієздатній члену товариства права бути власником, проявляти свої таланти і можливості в даній області	При цьому формуються нові верстви суспільства, збільшується чисельність економічно і соціально залежних найманих працівників
політична функція	здійснення політичного впливу на міжнародні процеси через асоціації та спілки підприємців	

Існують загальні форми міжнародного відносини; науково-технічне співробітництво; підприємництва, а саме зовнішньоторговельні торгівля ліцензіями, ноу-хау; спільні підприємства.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можемо зробити висновок, що під міжнародним підприємництвом доцільно розуміти сукупність угод та контрактів, які були але будуть складені у майбутньому через державні кордони і які у міжнародному масштабі пов'язані з пересуванням певних ресурсів, товарів та послуг.

Багато вчених ототожнюють поняття міжнародної підприємницької діяльності, міжнародного бізнесу та міжнародного підприємництва і розуміють під ними певну діяльність, яка може бути здійснена за допомогою науково-технічної, виробничої, торгівельної та іншої корисної співпраці суб'єктів господарювання між двома або більше державами, які є міжнародними партнерами.

Усі розвинені країни намагаються створити особисті умови для того, щоб їх міжнародне підприємництво розширювалось, а саме розвивають транснаціональні корпорації, створюють світовий ринок товарів та послуг, розвивають та фінансують міжнародне кредитування та інше [4].

Список літератури

1. Бібліотека електронних підручників. Режим доступу [електронний ресурс]: http://e-pidruchniki.com/content/535_34_Mijnarodni_ekonomichni_vidnosini_ta_mijnarodne_pidpriemnictvo.html
2. Єрохін В. Л. Міжнародне підприємництво: навч. посібник / В. Л. Єрохін. – М.: Фінанси і статистика; Ставрополь: АГРУС. – 2008. – 392 с.
3. Закон України від 16 квітня 1991 року №959-ХІІ «Про зовнішньоекономічну діяльність» Режим доступу [електронний ресурс]: <http://sfs.gov.ua/yuridichnim-osobam/podatkoviy-kontrol/normativno-pravovi-akti/66288.html>
4. Лепейко Т. І., Шмат'ко Н. М. Теоретико-методичні засади управління підприємством: забезпечення гнучкості: монографія / Т. І. Лепейко, Н. М. Шмат'ко. – Харків : УІПА. – 2012. – 221 с.
5. Лепейко Т. І. Особливості прояву синергетичних ефектів в українській економіці [Текст] / Т. І. Лепейко, Н. М. Шмат'ко // Бізнес Інформ = Business Inform. – 2012. – № 11. – С. 6–8.
6. Підприємництво: інноваційна діяльність, маркетинг, логістичні процеси, облік та оподаткування. Серія дидактичних матеріалів з підприємницької освіти в установах вищої освіти України «Підприємництво як ключ до успіху»: підручник / за ред. П. Г. Перерви, О. І. Савченко. – Харків : ТОВ «Планета-принт». – 2016. – 600 с.
7. Побережна Н. М. Аналіз факторів впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств: практичний аспект [Текст] / Н. М. Побережна // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент. – Одеса : МГУ, 2016. – №21. – С. 81–86
8. Савченко В. Ф. Національна економіка : навч. посібник / В. Ф. Савченко. – 2011. – 165 с.
9. Сазонець О. М. Дослідження основних форм здійснення міжнародного бізнесу / О. М. Сазонець, О. І. Качан // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування ЖДТУ - 2014. № 4 (70) – С. 79–85
10. Симоненко В. Теорія підприємництва: здобутки і проблеми дослідження // Економіка України. – 2002. – №9. – С. 45–51.
11. Черноіванова Г. С. Форми організації інноваційної діяльності у ринкових умовах України [Текст] / Г. С. Черноіванова, Н. М. Шмат'ко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Збірник наукових праць. Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2010. – № 8. – С. 191–198.
12. Шмат'ко Н. М. Організація планування структурних змін у процесі розвитку промислового підприємства / Н. М. Шмат'ко // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – № 4 (186). – С. 138–143.
13. Шмат'ко Н. М. Формування синергетичного ефекту в економіці України [Текст] / Н. М. Шмат'ко // Вісник економіки транспорту і промисловості: Збірник науково-практичних статей. – Х. : УкрДАЗТ – 2013. – № 43. – С. 103–106.

References (transliterated)

1. Biblioteka elektronnykh pidruchnykiv. Rezhym dostupu [Electronic resource]: http://e-pidruchniki.com/content/535_34_Mijnarodni_ekonomichni_vidnosini_ta_mijnarodne_pidpriemnictvo.html
2. Yerokhin V. L. Mizhnarodne pidpriyemnytstvo: navch. posibnyk / V. L. Yerokhin. - Moscow: Finansy i statystyka; Stavropol': AHRUS. – 2008. – 392 p.
3. Zakon Ukrainy vid 16 kvitnya 1991 roku no 959-XII «Pro zovnishn'oeekonomichnu diyal'nist'» Rezhym dostupu [Electronic resource]: <http://sfs.gov.ua/yuridichnim-osobam/podatkoviy-kontrol/normativno-pravovi-akti/66288.html>
4. Lepeyko T. I., Shmat'ko N. M. Teoretyko-metodychni zasady upravlinnya pidpriyemstvom: zabezpechennya hnuhkosti: monohrafiya / T. I. Lepeyko, N. M. Shmat'ko.- Kharkiv: UIPA. – 2012. – 221 p.
5. Lepeyko T. I. Osoblyvosti proyavu synerhetychnykh efektyv v ukraïns'kii ekonomitsi [Text] / T. I. Lepeyko, N. M. Shmat'ko // Biznes Inform = Business Inform. – 2012. – no 11. – P. 6–8.
6. Pidpriyemnytstvo: innovatsiyna diyal'nist', marketynh, lohystychni protsesy, oblik ta opodatkuвання. Seriya dydaktychnykh materialiv z pidpriyemnyts'koyi osvity v ustanovakh vyshchoyi osvity Ukrainy «Pidpriyemnytstvo yak kluch do uspihu» : pidruchnyk / za red. P. H. Perervy, O. I. Savchenko. – Kharkiv: TOV «Planeta-prynt». – 2016. – 600 p.
7. Poberezhna N. M. Analiz faktoriv vplyvu na innovatsiynny rozvytok promyslovykh pidpriyemstv: praktichnyy aspekt [Text] / N. M. Poberezhna // Naukovyy visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Ekonomika i menedzhment. – Odessa : MHU, 2016. – no 21. – P. 81–86
8. Savchenko V. F. Natsional'na ekonomika : navch. posibnyk / V. F. Savchenko. – 2011. -165 p.
9. Sazonets' O. M. Doslidzhennya osnovnykh form zdiysnennya mizhnarodnoho biznesu / O. M. Sazonets', O. I. Kachan // Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannya ZHDUTU - 2014. – no 4 (70) – P. 79–85
10. Symonenko V. Teoriya pidpriyemnytstva: zdobutky i problemy doslidzhennya // Ekonomika Ukrainy. – 2002. – no 9. – P. 45–51.
11. Chernoiwanova H. S. Formy orhanizatsiyi innovatsiynoyi diyal'nosti u rynkovykh umovakh Ukrainy [Text] / H. S. Chernoiwanova, N. M. Shmat'ko // Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu «KHPI». Zbirnyk naukovykh prats'. Seriya : Tekhnichnyy prohres ta efektyvnist' vyrobnystva. – Kharkov: NTU «KHPI». – 2010. – no 8. – P. 191–198.
12. Shmat'ko N. M. Orhanizatsiya planuvannya strukturnykh zmin u protsesi rozvytku promyslovoho pidpriyemstva / N. M. Shmat'ko // Upravlinnya rozvytkom : zb. nauk. robit. – Kharkov: Vyd. KHNEU im. S. Kuznetsya, 2016. – No 4 (186). – P. 138–143.
13. Shmat'ko N. M. Formuvannya synerhetychnoho efektu v ekonomitsi Ukrainy [Text] / N. M. Shmat'ko // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti: Zbirnyk nauково-praktychnykh statey. – Kharkov: UkrDAZT – 2013. – no 43. – P. 103–106.

Надійшла (received) 13.03.2018

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Пантелеєв Михайло Сергійович (Пантелеєв Михаил Сергеевич, Pantelieiev Mykhailo) – канд. техн. наук, доцент кафедри організації виробництва і управління персоналом Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (61002, м. Харків, вул. Кирпичова, 2). ORCID: 0000-0001-7452-4710; e-mail: panteleev.khpi@gmail.com. Контактний телефон автора: 050-327-15-96